

Fylkesmannen
i Oslo og Akershus

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091 Majorstua
0301 Oslo

Miljøvernavdelingen

Tordenskioldsgate 12
Postboks 8111 Dep, 0032 OSLO
Telefon 22 00 35 00
fmoapostmottak@fylkesmannen.no
www.fmoa.no
Organisasjonsnummer NO 974 761 319

Deres ref.: 201705701
Deres dato: 02.01.2018
Vår ref.: 2017/17692-12 M-NA
Saksbehandler: Catrine Curle
Direkte telefon: 22 00 36 78

Dato: 03.03.2018

Fylkesmannens høringsuttalelse - søknad om nedlegging av 20 dammer på Romerike - Nedre Romerike Vannverk AS

Vi viser til høringsbrev fra NVE datert 02.01.2018

Bakgrunn

NVE har mottatt søknader fra Nedre Romerike Vannverk AS om å legge ned 20 dammer i Fet, Lørenskog, Nittedal, Rælingen, Skedsmo og Sørums kommuner i Akershus. Søknaden omfatter dammer i følgende vann: Abbortjern, Tientjern, Østbypullen, Høldippeldalen, Nedre Rygge vann, Øvre Rygge vann, Ramstadsjøen, Åmodtdammen, Bæreggtjernet, Lunderås, Lundertjern og Sennerud. Søknadene blir behandlet samtidig av NVE.

Fylkesmannens uttalelse

Fylkesmannen uttaler seg til søknadene i første rekke i forhold til konsekvensene for naturmangfoldet, truede arter og naturtyper samt vannkvalitet. Konsekvenser for dammer i foreslåtte verneområder og virkning i forhold til statlige sikrete friluftsområder er også vurdert. Innsjøer, inkludert dammer og tjern, er oppført på Norsk rødliste for naturtyper. På grunn av menneskelig aktivitet som igjenfylling, drenering og grøfting, har svært mange naturlige dammer blitt borte. Menneskelig aktivitet i form av oppdemming av vassdrag har på den annen side skapt kunstige vann som over tid har fått et naturmangfold som knyttes til vannet. Dammene i denne søknaden har bakgrunn i menneskelig aktivitet. De fleste dammene er gamle og det biologiske livet har tilpasset seg over lang tid. Alle beskrivelser tar utgangspunkt i eksisterende data og det er ikke gjort nye undersøkelser for å kartlegge natur eller arter. Selv om det ligger et fåtall registreringer inne i de nasjonale kartene, kan vi ikke se bort ifra at det finnes et rikt biologisk mangfold der. Det er registrert enkeltarter på befaringer som konsulentene har gjort, oftest amfibier. Amfibier og mange andre arter er avhengige av åpne vann med god vannkvalitet for overlevelse. Nedleggelse av dammene vil foregå raskt i denne sammenheng og kan få store konsekvenser for de artene som lever i og ved vannene. Åpne vann har en viktig biologisk verdi og bevaring versus nedleggelse bør vurderes i hvert enkelt tilfelle.

Fylkesmannens vurdering av nedleggelse av dammene med hensyn til edelkreps

Edelkreps er en sårbar art, og er oppført i den norske rødlista som sterkt truet, EN. Det er etablert et nasjonalt overvåkingsprogram for edelkreps, samt en nasjonal arbeidsgruppe bestående av relevante offentlige instanser fra forvaltningen, private organisasjoner og forskning. Klima- og miljødepartementet vurderer om edelkreps skal bli en prioritert art.

Edelkreps er fredet i perioden fra og med 15. september tom 6. august kl. 18, jf. § 1 i forskrift om ferskvannskreps.

Det er registrert edelkreps i Lundertjernet i Artskart. Imidlertid kan det ikke utelukkes at det også finnes edelkreps i noen av de andre dammene siden disse ligger i nærområdet til andre lokaliteter med edelkreps. Dette gjelder ikke for Søndre og Nordre Rygge vann.

Ved en eventuell nedleggelse av nevnte dammer med unntak av Søndre og Nordre Rygge vann, bør det settes som vilkår en undersøkelse av tilstedeværelse av edelkreps og settes vilkår om nedtappingshastighet per døgn slik at edelkreps og andre bunnlevende organismer med bevegelighet kan få tid til å forflytte seg nedover i vannsøylen. For de dammene hvor vannspeilet forsvinner helt bør det settes vilkår om utfisking og flytting av individer til en gunstig nærliggende kjent forekomst med edelkreps.

Fylkesmannens vurdering av nedleggelse av dammene med hensyn til kalking

For å motvirke de negative effektene av sur nedbør har innsjøer, elver og bekker i Oslo og Akershus blitt kalket siden 1970 med en opptrapping til nær 300 lokaliteter på 80-tallet. Som følge av nedgang i tilførsler av forsuring via nedbør er antallet i 2017 redusert til 128 innsjøer.

I Oslo og Akershus var halvparten av ørretbestandene enten helt utdødd, eller sterkt redusert på slutten av 80-tallet. I tillegg var andre fiskearter som røye, mort m.fl. dødd helt ut eller var sterkt redusert. Forsuringen medførte også tap og reduksjon av en rekke andre artsgrupper i ferskvann, deriblant edelkreps, men også andre krepsdyr, insekter, planter osv. ble betydelig rammet. Som en følge av sterkt reduserte fiskebestander ble også fritidsfiske og dermed friluftslivet sterkt påvirket av skadeomfanget.

Formålet med kalkingen har derfor vært todelt med vekt på å motvirke skader på det biologiske mangfoldet og opprettholde gode forhold for fisk for å stimulere til friluftsliv. Når «nærfiskevann» til skoler og lokalmiljøer mister attraktive fiskebestander, går det igjen utover både organiserte og ikke-organiserte fisketurer og dermed barnas muligheter til å bli kjent med fiske som friluftaktivitet i nærmiljøet.

Det er utført kalkinger i 5 av de 12 dammene det søkes om å nedlegge. Det er investert ca. 1 million kr i disse 5 dammene siden 1995. Disse investeringen av fellesskapets midler til kalking vil helt eller delvis være tapt dersom dammene nedlegges. Dette anser Fylkesmannen som uheldig og dette er forholdet som bør inn i vurderingen av det enkelte vanns verdi for allmenheten.

Fylkesmannens vurdering etter vannforskriften

Fylkesmannen i Oslo og Akershus er opptatt av å ta vare på naturverdiene og den økologiske funksjonen i vassdraget slik at vi klarer å nå målene i vannforskriftens krav i 2021. For å sikre god økologisk og kjemisk tilstand i overflatevann setter vannforskriften strenge krav til forvaltning av vannforekomster. Det forutsettes derfor at konsesjonene som blir gitt ved nedleggelse av dammene ikke reduserer muligheten for å oppnå kravene i vannforskriften. I henhold til vannforskriften skal tilstanden i overflatevann beskyttes mot forringelse, forbedres og gjenopprettes med sikte på at vannforekomsten skal ha minst god økologisk tilstand. Fylkesmannen anbefaler at det iverksettes nødvendige tiltak for å sikre at vannkvaliteten i ikke forringes når dammene legges ned.

Søker skriver at området skal tilbakeføres gjennom naturlig revegetering. Når vannet tappes ned vil områdene bli blokkmark blandet med dy/gytje. Erfaring fra vedlikehold og nedleggelse av dammer er at uten tiltak så blir det mobilisert store mengder sedimenter. Det vil ta flere tiår før vegetasjonen kan etablere seg naturlig i disse områdene. En suksesjonsprosess fra blokkmark til borealbarskog tar flere hundre år. I perioden før kantsonene revegeteres vil det bli stor avrenning fra opparbeidede sedimenter til resipienten. Dette vil forringe vannkvalitet i flere tiår og føre til at vannforekomsten ikke når miljømålet i vannforskriften innen 2021. En annen mulig effekt av stor avrenning er algeoppblomstringer og dårlig siktedyp.

Vi kjenner ikke til hvordan landskapet vil se ut etter nedtapping. Det er derfor vanskelig å kunne forutsi konsekvensene av en slik senkning av vannstanden. Mengden av sedimenter kan stadfestes med et ekkogram. Det er ikke foretatt noen tilstandsklassifisering i forhold til vannforskriften i noen av dammene som er foreslått nedlagt. Det er ingen av dammene som er undersøkt for akvatisk liv. Det er kun brukt eksisterende data, som ikke er innhentet for formålet. Mange av dammene er gamle, og sannsynligheten for at det finnes rødlistearter i enkelte av dammene er høy, siden etableringstiden er så lang. Edelkreps inngår også i klassifisering til vannforskriften, ved en biotopforandring vil bestanden til edelkreps mest sannsynlig gå ned. Det er ikke foretatt noe mål på populasjonen i den dammen der det er edelkreps eller gjort undersøkelser i de andre dammene.

Fylkesmannen anbefaler NVE å sette vilkår om at elveleiet og strandsonen/litoralsonen i vannene bringes tilbake til sin opprinnelige tilstand ved aktiv revegetering i områder som blir blottlagt. Der dammene har fungert som en fangdam, bør disse massen fjernes eller sikres slik at de ikke bidrar til økt avrenning. Bunndyr, som er en av de økologiske tilstandsvurderingene, er avhengig av alloktont materiale som kommer fra en velfungerende kantvegetasjon. De er også følsomme for høye verdier av suspendert stoff. Blir det flere år med avrenning fra blottlagte områder, vil ikke vannforekomstene kunne klare å oppnå god tilstand innen 2021. Et tiltak som reduserer den negative effekten av akvatiske organismer som er avhengig av mindre vannforekomster, er å lage små terskler i områder som blir blottlagt. Tersklene virker positive for amfibier og fugler som har etablert seg i området når dammene var funksjonelle.

Fylkesmannens vurdering etter markaloven

6 av dammene som er søkt nedlagt ligger innenfor Markalovens virkeområde. Dette gjelder dammer i Østbyputtan, Hølnippeldalen, Nedre Ryggevan, Øvre Ryggevan, Ramstadsjøen, og Åmodtdammen. Fylkesmannen har forstått det slik at i de tilfellene der dammene danner grunnlag for viktige utfartsområder for rekreasjon og friluftsliv vil kommunene vurdere muligheten for å overta ansvaret for disse dammene. Dette anser vi som svært positivt for brukerne av marka.

Tiltakene som er omsøkt vil kunne være avhengige av en behandling etter markaloven. Fylkesmannen forutsetter at dette vurderes av kommunen i hver enkelt sak som rette myndighet.

Fylkesmannen forutsetter at overskuddsmasser transporteres til eksterne egnede områder med nødvendig tillatelse til å kunne motta denne type masser. Marka er ikke egnet for permanente deponiområder.

Fylkesmannens vurdering etter forurensningsloven

Nedleggelse av dammer kan medføre en forstyrrelse av naturmiljøet på stedet, og nedstrøms dammen. Med tanke på beliggenheten av dammene, er det mindre sannsynlig at det foreligger

forurensning i betydning av miljøgifter. I henhold til forurensningsloven § 6 første ledd punkt 4 defineres forurensning som «tilførsel av fast stoff, væske eller gass til luft, vann eller i grunnen, som er eller kan være til skade eller ulempe for miljøet». Dette medfører at selv om sedimentene som berøres ikke er klassifisert som forurenset etter Miljødirektoratets veileder M-608, vil en eventuell nedslamming med rene masser av naturmiljøet kunne ansees som forurensning. Dersom sedimenter skal flyttes eller graves opp fra vann/ vassdrag, vil dette kunne medføre fare for forurensning og vil dermed kunne kreve en tillatelse etter forurensningsloven § 11, eller i medhold av forurensningsforskriften kapittel 22.

Etter § 7 første ledd i forurensningsloven er det forbudt å ha, gjøre eller sette i verk noe som kan medføre fare for forurensning. Dette medfører en plikt til å unngå forurensning, med mindre det foreligger særlig hjemmel for det. Den som vil gjennomføre et tiltak som kan medføre fare for forurensning, må derfor normalt søke om tillatelse etter forurensningsloven § 11. Tiltak som ikke medfører nevneverdige skader eller ulemper, kan likevel finne sted uten tillatelse etter § 11, jf. forurensningsloven § 8 tredje ledd.

Det vil i mange rive- og rehabiliteringsprosjekter være behov for å håndtere avfall, bygningsrester og deler av anlegg. Derfor opplyses det om at det er forbud mot å disponere avfallet slik at det oppstår forsøpling jf. forurensningsloven § 28 og/eller medfører fare for forurensning jf. forurensningsloven § 7. Videre følger det av forurensningsloven § 32 første ledd at næringsavfall i utgangspunktet skal bringes til lovlig avfallsanlegg. Det vises her til Miljødirektoratets faktaark M-14/2013 (oppdatert februar 2017) *Disponering av betong- og teglavfall*.

Før tiltaksgjennomføring må det foretas en stedsspesifikk miljørisikovurdering for de enkelte dammene for å få vurdert om vil medføre en fare for forurensning av grunn og /eller nærliggende resipient. Dersom tiltakene medfører en fare for forurensning må det utarbeides en tiltaksplan der det fremkommer hvilke avbøtende tiltak som skal iverksettes for å redusere faren for forurensning. Den stedsspesifikke miljørisikovurderingen og tiltaksplanen vil danne grunnlag for behovet for en tillatelse etter forurensningsloven eller ikke.

Fylkesmannens vurdering m.h.t. fremmede arter og sykdomsfremkallende organismer

Fremmede organismer er et stadig økende problem, og regnes som en av de største truslene mot naturmangfoldet både i Norge og på verdensbasis. Naturmangfoldlovens kapittel IV og forskrift om fremmede organismer utdyper den generelle aktsomhetsplikten i naturmangfoldlovens § 6. For virksomheter eller tiltak som kan medføre utilsiktet spredning eller utslipp av fremmede organismer stiller aktsomhetsplikten krav om at den ansvarlige i rimelig utstrekning treffer tiltak for å hindre slik spredning.

Flytting av løsmasser er en av de hyppigste årsakene til spredning av fremmede organismer. Fylkesmannen minner om Forskrift om fremmede organismer § 24. *Før flytting av løsmasser eller andre masser som kan inneholde fremmede organismer, skal den ansvarlige, i rimelig utstrekning, undersøke om massene inneholder fremmede organismer som kan medføre risiko for uheldige følger for det biologiske mangfold dersom de spres, og treffe egnede tiltak for å forhindre slik risiko, slik som bruk av masser fra andre områder, tildekking, nedgraving, varmebehandling, eller levering til lovlig avfallsanlegg.* Fylkesmannen forutsetter at det i størst mulig grad benyttes stedeegne masser og at eventuelle overskuddsmasser håndteres forsvarlig.

Den sykdomsfremkallende soppen *Batrachochytrium dendrobatidis* har amfibier som vert. Soppen ble for første gang påvist i Norge i 2017, i fem dammer i Akershus. Vi kjenner foreløpig

ikke til soppens totale utbredelse. Vi forutsetter at alle maskiner som er i berøring med vannene rengjøres og desinfiseres etter bruk og før de benyttes i nye vann.

Fylkesmannens vurdering av hver enkelt av de 20 dammene

Dam Abortjern (klasse 0), Fet og Sørum kommuner

Det ligger en naturlig terskel ca. 100 meter oppstrøms dammen. Dette fører til at vannstanden trolig ikke senkes mer enn 0,5 meter. Det er registrert fiskemåke i området. En nedleggelse av dammen vil opprettholde store deler av vannet og dermed vil påvirkningen på fuglelivet trolig være liten. Paddeegg og froskeegg (men ikke hvilken art) er observert. Da det er fisk i vannet, vil en reduksjon av vannmengden trolig påvirke froskebestanden negativt. Det er ikke gjort undersøkelser etter edelkreps, men søker skriver at arten finnes i nærområdet og kan finnes i Abortjern. Da vannstanden ikke senkes betydelig, antar vi at dette ikke vil ha vesentlig negativ konsekvens på en eventuell edelkrepsbestand. Nedleggelse vil ha liten betydning for resipient.

Abortjern ble kalket med 8 tonn fra 1995 frem til og med 1996 med en total kostnad på 25 000 kr. Kalking er nå avsluttet.

Fylkesmannens vurderer at nedleggelse av dam Abortjern vil ha liten betydning på naturmangfoldet da vannstanden beholdes. Tiltaket vil ha liten påvirkning på vannkvaliteten.

Dam Tientjern (klasse 2), Fet kommune

Ved fjerning av dammen vil vannstanden synke med tre meter og overflatearealet reduseres. Det ligger en naturlig terskel i vannet som vil gjøre at det fortsatt blir et vannspeil. Det er registrert froskeegg i vannet. Tilstanden for amfibiene blir dårligere. Det er ikke registrert rødliste arter som er avhengige av vannet. En senkning vil ha liten betydning for resipient. Området ligger i nærheten av et boligområde og benyttes til rekreasjon.

Fylkesmannens vurderer at nedleggelse av dam Tientjern vil ha liten betydning på naturmangfoldet. Tiltaket vil ha liten påvirkning på vannkvaliteten.

Dam Østbyputten (klasse 3), i Marka, Lørenskog kommune

Ved fjerning av dammen vil sannsynligvis magasinet forsvinne og reduseres til to små pytter med myrområder og en elv/bekk. Det er registrert froskeegg. Dersom det opprettholdes to små vannspeil kan amfibier kunne leve her og de vil ha fordel av at fisken forsvinner. Nedleggelsen av dam Østbyputten vil gi betydelig avrenning og forringelse av vannkvaliteten i vannforekomsten (002-48-R Øvre Losbyvassdraget med tilløpsbekker). Ingen tiltak mot avrenning er foreslått. Avbøtende tiltak for avrenning til vassdraget her er essensielt, for å oppnå tilfredsstillende vannkvalitet med hensyn til vanddirektivet.

Fylkesmannens vurderer at nedleggelse av dam Østbyputten vil ha negativ betydning på naturmangfoldet, men mulig positiv for amfibier dersom det blir igjen to små pytter. Tiltaket vil ha stor negativ påvirkning på vannkvalitet, og tiltak mot avrenning bør derfor iverksettes.

Dammer Hølnippeldalen (begge klasse 3), i Marka, Nittedal kommune

Vannstanden vil antakeligvis bli 20 meter lavere enn i dag og vannspeilet reduseres til en bekk. Det er ikke registrert rødlistede arter. En nedleggelse av dammen vil få store negative konsekvenser for det biologiske mangfoldet i dammen.

Nedleggelsen av Høldippeldalen dammen vil gi betydelig avrenning og forringelse av vannkvaliteten i vannforekomsten (002-3517-R Nedre Ørfiskesystemet med bekker). Ingen tiltak mot avrenning er foreslått. Avbøtende tiltak for avrenning til vassdraget her er essensielt, for å oppnå tilfredsstillende vannkvalitet med hensyn til vanddirektivet. Avbøtende tiltak kan være å sikre blottlagte områder med nytt dekke og etablering av kantsone til den nye «bekken».

Fylkesmannens vurderer at nedleggelse av dammene Hølnippeldalen vil ha negativ betydning på naturmangfoldet. Tiltaket vil ha middels negativ påvirkning på vannkvaliteten.

Dammer Øvre (klasse 2) og Nedre Rygge vann (klasse 3 og 2), i Marka, Nittedal kommune

Nedleggelsen av demningene Nedre og Øvre Rygge vann vil gi betydelig avrenning og forringelse av vannkvaliteten i vannforekomsten (002-3534-R Nedre Rygge vannsbekken/ Kropptjernsbekken /Ringdalsbekken øvre del). Etablering av ny litoralsone i disse vannene vil ta ti år eller mer. Det er ukjent om det er irreversible terrenginngrep ved etablering av dammene. Redusering av vannspeilet vil også lokalt påvirke grunnvannet som kan gi en lokal mangel på vann for vegetasjon som holder på jorden. Dette kan resultere i økt avrenning fra omkringliggende vegetasjon. Det påpekes at massen rundt vannet kan bli ustabile og revegetering på naturlig vis vil kunne ta lenger tid. Avbøtende tiltak som å sikre blottlagte områder med nytt dekke og etablering av kantsone til den nye «bekken» bør gjennomføres. De gjenværende vannene vil få en belastning med økt avrenning og vil kunne få store oppblomstringer av alger og dårlig siktedyp. Hvis ikke slike inngrep blir sikret mot avrenning, vil det kunne destabilisere økologien i vannene i mange år fremover i tid. Det er også viktig at bekken mellom disse to vannene blir restaurert så den kan fungere som en god gytebekk for Søndre Rygge vann.

Nordre Rygge vann kalkes med 6 tonn/år. Kostnad per år er kr 30 000. Siden 1995 er det kalket med 166 tonn kalk med en total kostnad på ca. 500 000 kr. Søndre Rygge vann ble kalket med 3 tonn/år frem tom 2013. Kalking er midlertidig avsluttet. Siden 1995 er det kalket med 73 tonn kalk med en total kostnad på ca. 200 000 kr.

Det er for tiden en verneprosess for utvidelse av Prekestolen naturreservat slik at området inkluderer både Øvre og Nedre Rygge vann. Verneforslaget var på høring i 2017 og ble ferdigbehandlet før jul, men vernevedtak ble utsatt til 2018. Det nye området, som blir kalt Prekestolen og Rygge vann naturreservat, vil etter all sannsynlighet bli vernet i juni 2018.

En eventuell nedleggelse av dammene i Øvre og Nedre Rygge vann slik det er beskrevet i søknaden vil være i strid med verneforskriften for Prekestolen og Rygge vann naturreservat. Dette fremkommer av følgende bestemmelser:

§ 3 punkt a:

Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg, gjerder, andre varige eller midlertidige innretninger, parkering av campingvogner, brakker e.l., bygging av veier, drenering eller annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling eller lagring av masse, utføring av kloakk eller andre forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling, kalking eller bruk av kjemiske bekjempingsmidler. Forsøpling er forbudt. Oppstillingen er ikke uttømmende.

§ 5, punkt a:

Motorisert ferdsel til lands og til vanns er forbudt, herunder landing og start med luftfartøy.

Ellers viser vi til følgende bestemmelse i naturmangfoldloven om forholdet til saker i områder som er i en verneprosess:

§ 44. (tiltak ved igangsatt saksbehandling)

Når det er foretatt kunngjøring etter § 42 kan et forvaltningsorgan uten videre avslå en søknad om tillatelse mv. til et tiltak i et område som inngår i verneforslaget. Tillatelse kan bare gis dersom tiltaket er uten nevneverdig betydning for forslaget. Når vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig kan Kongen likevel gi tillatelse til tiltaket.

Fylkesmannens vurderer at nedleggelse av Øvre og Nedre Ryggevann vil være i strid med den foreslåtte verneforskriften. Tiltaket vil ha stor negativ påvirkning på vannkvalitet. Staten har investert mye i kalking for å ivareta allmenne friluftsjakter og biologisk mangfold i disse vannene.

Dammer Ramstadsjøen (klasse 3 og 1), i Marka, Rælingen kommune

Vannstanden i vannet vil bli ca. 2 meter lavere enn i dag og overflatearealet reduseres til nesten halvparten av dagens vannspeil. Den rødlistede mosen grønnsko er registrert i området, men vil ikke berøres av vannstandsensenkningen. Et myrområde vil trolig bli tørrlagt. Myr er viktige naturtyper for biologisk mangfold og som CO₂-lager.

Det statlige friluftsområdet Ramstadsjøen grenser til vannet. Formålet med statlig sikrede friluftsområder er å sikre allmenhetens friluftsjakter. Dette området blir brukt til tur, rekreasjon og bading. Fjerning av dammene vil forringe friluftsjakterne i lang tid fremover og være i strid med formålet med sikringen.

Ramstadsjøen er kalket med 1 tonn per år fra 1995 frem tom 2014 med en total kostnad på ca. 70 000 kr. Kalking er midlertidig avsluttet.

Nedleggelsen av demningene i Ramstadsjøen vil gi betydelig avrenning og forringelse av vannkvaliteten i vannforekomsten (002-48-R Øvre Losbyvassdraget, ikke 002-2814-R Ramstadbekken slik det står i høringsdokumentet. Se også gammelt kart fig. 3-1). Etter en nedleggelse av demningene i Ramstadsjøen vil sjøen bli omkranset av store åpne flater som vil generere mye avrenning. Ingen tiltak mot avrenning er foreslått. Avbøtende tiltak for avrenning til vassdraget her er essensielt, for å oppnå tilfredsstillende vannkvalitet med hensyn til vanddirektivet. Avbøtende tiltak kan være å sikre blottlagte områder med nytt dekke med styrt vegetering og etablering av kantsone. De gjenværende vannene vil få en belastning med økt avrenning og kan få perioder med store oppblomstringer av alger og dårlig siktedyp. Hvis ikke slike inngrep blir sikret mot avrenning, vil det kunne destabilisere økologien i vannene i mange år fremover i tid. For å oppnå god økologisk tilstand i henhold til vannforskriften, må vannet ha en velfungerende littoralsone.

Fylkesmannens vurderer at nedleggelse av de to dammene i Ramstadsjøen vil ha negativ betydning på naturmangfoldet og bidra til CO₂-utslipp fra myra som tørrlegges. Tiltaket vil ha stor negativ påvirkning på vannkvalitet og friluftsjakterne. Staten har investert mye i kalking for å ivareta allmenne friluftsjakter og biologisk mangfold i dette vannet.

Dammer Åmodtdammen (klasse 2, 3 og 0), i Marka, Rælingen og Lørenskog kommuner

Vannstanden vil senkes med ca. 6 meter. Hvis dammene fjernes vil området kunne bli en sump med en bekk i midten. Det er registrert rødlistearter, men de er hovedsakelig knyttet til gammel barskog. Det er registrert fugler knyttet til vannet. Nedtapping vil antakeligvis turrlegge torv- og myrområdene i sør. Myr er viktige naturtyper for biologisk mangfold og som CO₂-lager. Det ble observert amfibier og krypsiv på konsulentenes befarings. Krypsiv er et problem i mange vassdrag, særlig på Sørlandet, da den kan ha en voldsom oppblomstring og ødelegge for friluftaktiviteter og fiskens gyteplasser.

Nedleggelsen av demningene i Åmodtdammen vil gi betydelig avrenning og forringelse av vannkvaliteten i vannforekomsten (002-3022-R Tilløpsbekker Fjellhamarelva-Sagelva). Avbøtende tiltak som å sikre blottlagte områder med nytt dekke med en rettet vegetering og etablering av kantsone til den nye «bekken». Ingen tiltak mot avrenning er foreslått. Avbøtende tiltak for avrenning til vassdraget her er essensielt, for å oppnå tilfredsstillende vannkvalitet med hensyn til vanddirektivet. Et avbøtende tiltak kan være å lage noen terskler med et lite vannspeil. Det kan også lages terskler der det legges opp for myrreservering.

Fylkesmannens vurderer at nedleggelse av dammene i Åmodtdammen vil ha negativ betydning på naturmangfoldet og bidra til CO₂-utslipp fra myra som turrlegges. Tiltaket vil ha stor negativ påvirkning på vannkvaliteten.

Dam Bæreggtjern (klasse 1), Sørum kommune

Fjerning av dammen vil føre til at magasinet forsvinner og det vil bli igjen en bekk gjennom området. Det er ikke registrert rødlistede arter, eller naturverdier i artskart og naturbase. Det ble funnet amfibieegg på befarings. Nedtapping vil antakelig føre til at fisken forsvinner.

Bæreggtjern er kalket med 3 tonn/år frem tom 2013. Kalking er midlertidig avsluttet. Siden 1995 er det kalket med 50 tonn kalk med en kostnad på ca. 150 000 kr.

Fjerning av dammen vil ha middels betydning for resipient. Nedleggelsen vil gi avrenning og forringelse av vannkvaliteten i vannforekomsten (002-3164-R Rømua). Avbøtende tiltak for avrenning til vassdraget her er essensielt, for å oppnå tilfredsstillende vannkvalitet med hensyn til vanddirektivet. Avbøtende tiltak kan være å sikre blottlagte områder med nytt dekke og etablering av kantsone til den nye «bekken».

Fylkesmannens vurderer at nedleggelse av dammen i Bæreggtjern vil ha negativ betydning på naturmangfoldet. Tiltaket vil ha middels negativ påvirkning på vannkvaliteten. Staten har investert mye i kalking for å ivareta allmenne friluftinteresser og biologisk mangfold i dette vannet.

Dam Lunderås (klasse 2), Sørum kommune

Ved fjerning av dammen vil vannstanden synke med 7 meter, vannspeilet vil forsvinne og erstattes av en elvestreng. Det er ikke registrert rødlistearter eller viktige naturtyper i den berørte dammen. Det antas at vannet er fisketomt. Fisketomme dammer er sjeldne og er viktige for amfibier.

Nedleggelse av dammen vil ha liten til middels betydning for resipient. Nedleggelsen av Lunderåsdammen vil gi avrenning og forringelse av vannkvaliteten i vannforekomsten (002-599-R Jeksla). Avbøtende tiltak som å sikre blottlagte områder med nytt dekke og etablering av kantsone til den nye «bekken» kan være et tiltak mot avrenning.

Fylkesmannens vurderer at nedleggelse av dam Lunderås vil ha negativ betydning på naturmangfoldet. Tiltaket vil ha middels negativ påvirkning på vannkvaliteten.

Dam Lundertjern (klasse 0), Sørum og Skedsmo kommune

Ved fjerning av dammen vil vannstanden bli ca. 20-30 cm. lavere enn dagens vannstand. Det er registrert edelkreps i dammen. Edelkreps er en truet art med status sterkt truet (EN) i Norsk rødliste for arter. Vannstandsendingene vil trolig være så små at påvirkningen på edelkreps blir ubetydelig, men det bør settes vilkår for å ivareta edelkrepsen ved en eventuell fjerning av dammen. Tiltaket vil ha liten betydning for resipient.

Fylkesmannens vurderer at nedleggelse av dam Lundertjern vil ha liten betydning på naturmangfoldet da vannstanden beholdes. Tiltaket vil ha liten påvirkning på vannkvaliteten. Det bør settes vilkår for å ivareta edelkreps.

Dam Sennerud (klasse 3), Sørum kommune

Ved fjerning av dammen vil vannstanden synke med ca. 5 meter og vannspeilet mest sannsynlig bli helt borte. Dammen er fisketom og det er observert store mengder froskeegg og paddeegg. Lokaliteten antas å være en viktig dam for amfibier. Bever har også tilhold der.

Tiltaket vil ha liten til middels betydning for resipient. Nedleggelsen av Senneruddammen vil gi avrenning og forringelse av vannkvaliteten i vannforekomsten (002-3410-R Sidebekker til Glomma. For å oppnå tilfredsstillende vannkvalitet anbefales det å sikre blottlagte områder med nytt dekke og etablering av kantsone til den nye «bekken». Dersom dammen fjernes anbefales det å lage terskler for å få et vannspeil til amfibier.

Fylkesmannens vurderer at nedleggelse av dam Sennerud vil ha negativ betydning på naturmangfoldet. Tiltaket vil ha middels negativ påvirkning på vannkvaliteten.

Konklusjon/oppsummering

- Innsjøer, inkludert dammer og tjern, er oppført på Norsk rødliste for naturtyper. Åpne vann har en viktig biologisk verdi og vi anbefaler generelt at dammer vedlikeholdes og bevares.
- En eventuell nedleggelse av dammene i Øvre og Nedre Rygge vann slik det er beskrevet i søknaden er i strid med verneforskriften for Prekestolen og Rygge vann naturreservat.
- Det er utført kalkinger i 5 av dammene. Det er investert ca. 1 million kr av fellesskapets midler for å ivareta allmenne friluftsinnteresser og biologisk mangfold som helt eller delvis vil være tapt. Dette forholdet bør inn i vurderingen av det enkelte vanns verdi for allmenheten.
- Mange av tiltakene vil få store negative konsekvenser for vannkvaliteten og det bør settes vilkår om revegetering for å begrense avrenning.
- Det er ikke tillatt å deponere masser eller betongrester fra arbeider med damkonstruksjonen på stedet slik at dette vil føre til fare for forurensning og forsøpling.
- Markaforskriften åpner ikke for deponering av masser.
- Det må vurderes om hver enkelt dam trenger en miljørisikovurdering basert på lokalitet, forurensningsfare, påvirkning på naturmiljøet og vannkvalitet. Dersom det trengs en slik

miljøriskovurdering må dette gjøres, og ut ifra denne må det lages et miljøoppfølgingsprogram/ tiltaksplan.

- En eventuell tiltaksplan vil danne grunnlaget for å om det trengs en tillatelse etter forurensningsloven.
- Ved en eventuell nedleggelse av nevnte dammer, med unntak av Søndre og Nordre Rygge vann, bør det settes som vilkår at tilstedeværelsen av edelkreps undersøkes og det må settes vilkår om nedtappingshastighet per døgn slik at edelkreps og andre bunnlevende organismer med bevegelighet kan få tid til å forflytte seg nedover i vannsøylen. For de dammene hvor vannspeilet forsvinner helt, bør det settes vilkår om utfisking og flytting av individer til en gunstig nærliggende kjent forekomst med edelkreps.
- Masser og maskiner som brukes til tiltak i vannene må håndteres på en slik måte at ikke fremmede organismer eller sykdomsfremkallende organismer spres, jf. forskrift om fremmede organismer.

Med hilsen

Ellen Lien
seksjonssjef

Catrine Curle
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent.

Kopi til:

Nittedal kommune	Postboks 63	1483	HAGAN
Sørum kommune	Postboks 113	1921	Sørumsand
Akershus fylkeskommune	Postboks 1200 Sentrum	0107	Oslo
Fet kommune	Postboks 100	1901	Fetsund
Lørenskog kommune	Rådhuset	1470	Lørenskog
Rælingen kommune	Postboks 100	2025	Fjerdingby
Skedsmo kommune	Postboks 313	2001	Lillestrøm

